

Værfts - Magazinet

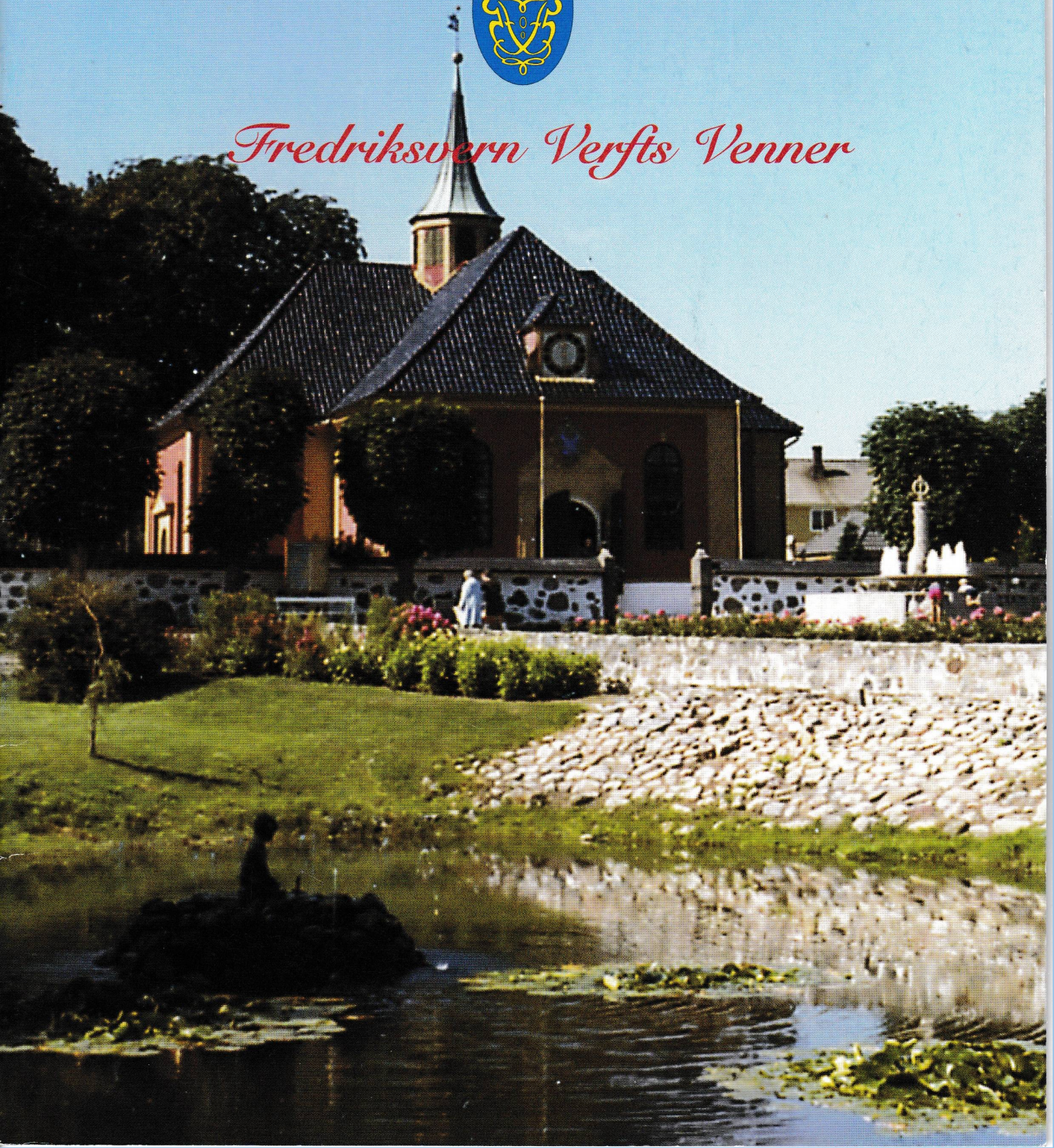
Nr. 3

Oktober 2005

4. årgang

Fredriksvern Verfts Venner

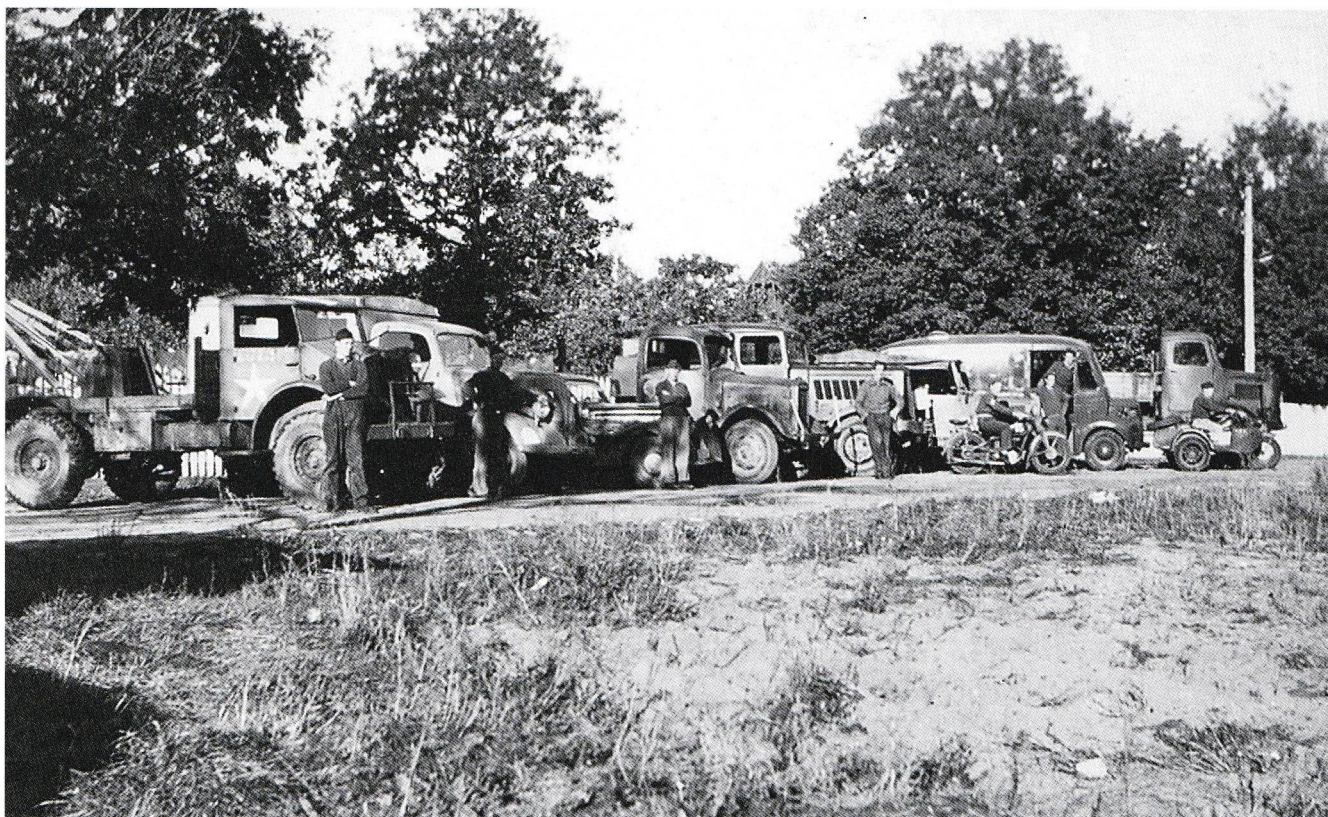

Kommandantboligen og vakta sommeren 2005. - Foto: Rune Sørli

Fredriksvern Verfts Venner

Innhold:

Formanden har ordet	4
Til ettertanke (dikt)	5
«Herskapelig på Verftet»	6
Kortfattet oversikt over enkelte begivenheter i Fredriksvern kirke . . .	8
Skipsklokken fra Stavern	18
Stavern kirkes farge	20
Stavern kirke skulle egentlig plasseres et annet sted	22
Sprenggranaten	25

Foto forside:

*Fredriksvern kirke
fotografert på
1960-tallet. Rune
Sørli's fotosamling.*

Foto tittelblad:

*Fredriksvern Verfts stolte transportavdeling viser
frem sine biler - en blanding av ex-tyske og andre
biler. Vi ser blant annet sjåfør Rolf Christensen
med kranbil - bildet er tatt utenfor Kommandant-
haven i 1947. Foto: Rolf Christensen.*

I redaksjonen:

RUNE SØRLIE	Redaktør
YNGVE RAKKE	Fotograf
MARIANNE SØRLIE	Fotograf/medarbeider
SVENN DVERGASTEIN	Fotograf

Formanden har ordet

Sommeren er over og foreningssesongen er i gang. Også i år har det vært full aktivitet på Fredriksvern verft med ulike kulturinnslag. Aktivitetene har samlet et stort publikum og i løpet av sommeren har over 9500 mennesker passert gjennom verftsporten. Venneforeningen har utført guiding for over 1000 personer og museet har vært bedre besøkt enn på lenge. Vi må derfor si oss godt fornøyd med sommersesongen. Vi trenger imidlertid flere til å være museumsvakt og til å ta guideoppdrag så vi håper at noen av våre medlemmer kan bidra litt her. Vi skal selvfølgelig stå for full opplæring. Er du interessert i å hjelpe til - ring en av oss i styret. Som tidligere år har vi gjennom et samarbeid med Larvik kommune hatt alle 9. klassene i kommunen på besøk. Dette inngår som en del av "Den kulturelle skolesekken" og er en viktig del i vårt informasjonsarbeid. Hver klasse får et 2 timers opplegg med orienteringer og omvisninger og det ser ut som de aller fleste synes dette er en fin måte å tilegne seg historiekunnskaper på.

Siden sist har venneforeningen blitt medlem av Larvik turistkontor. Vi er selvfølgelig interessert i å profilere Fredriksvern verft gjennom turistkontorets kanaler. Turistkontoret har nettopp revidert sine nettsider, men sett fra vår side er de alt for dårlige hva angår informasjon om verftet.

Vi skal i løpet av høsten gå i dialog med turistkontoret for om mulig å få rettet opp dette forholdet.

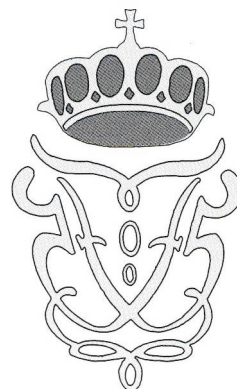
Før ferien ble det avviklet et møte mellom Forsvarsbygg og Forsvarsmuseet. FVV var invitert til å delta og temaet omhandlet plassering av artillerimateriell.

Det viser seg nemlig at Forsvarsmuseet har stående på lager rundt omkring i landet artillerimateriell som har behov for en bedre oppbevaring og som burde ha vært stilt ut. Det meste av det materiellet som har vært benyttet her i Stavern både før og etter krigen finnes det fortsatt enkelte eksemplarer av. Vi i FVV ble selvfølgelig tent på ideen om å få dette materiellet plassert i Stavern hvor det naturlig hører hjemme. Vi har således sagt at vi har både kompetanse og mange ildsjeler som kan tenke seg å bidra i å presentere materiellet. Det er imidlertid mange skjær i sjøen for å få realisert et slikt prosjekt. For det første har ikke Forsvarsmuseet penger til å betale leie av lokaler til et slikt formål. Dessuten må det jo også finnes egnede lokaler. Utgifter til restaurering og transport er også et problem. Det som er sikkert er at dette historiske artillerimateriellet må tas vare på nå, før det er for sent.

Etter møtet har Forsvarsmuseet sendt en henvendelse til Forsvarsbygg sentralt hvor de legger fram denne saken, men per i dag foreligger det ikke noe svar. Med de ressurser Forsvaret rår over for tiden er det vel heller ikke mulig å få noen støtte derfra. Vi skal imidlertid holde oss oppdatert om sakens utvikling og gi informasjon gjennom Værftsmagazinet.

Som dere vet driver FVV sin virksomhet uten noen form for offentlig støtte. Alle inntekter er basert på dugnadsarbeid av medlemmene. Værftsmagazinet er en betydelig utgiftspost, men vi anser bladet som viktig i vår kontakt med dere. Vi arbeider med å få annonsører eller annen sponsing for å redusere utgiftene noe. Skulle du som medlem ha kontakter som kan bidra i så måte er vi interessert i å høre fra deg. Et hvert bidrag tas i mot med takk. Ellers minner vi om vår hjemmeside www.fvv.stavern.no. Her vil du finne mere informasjon om vår virksomhet.

Per Inge Olsen

Til ettertanke

Av Finn Otterstad

Husker du den gang alt var veldig bra!
På baneveien kunne sprade,
slappe av på Fjellstua
med speilegg og karbonade
og kurtisen på "Kjærlighetsstien"
etter siste valsemelodien i Skråvika.

I følge dagens lovgivere og byråkrater
skulle unge krabater på førtitallet, ja,
innpå sekstiårene ikke vokst opp,
men tatt skade på sjel og kropp.
Og med sårene ikke levd lenger,
fått blodpropp av blybasert maling
på våre babysenger.

Ingen barnesikring på medisinflasker,
dører eller skap medførte tap
og ingen fortviler uten sikkerhetsbelte
og airbag i biler.
Men en varm sommerdag i et lystig lag
bakpå et lasteplan var gleden spontan!
Og i samme åndedrett, denne skrotten
hadde ingen sykkelhjelm på "bøtteknotten".
Følte trangten: "Å drikke vann fra hageslangen".
Hvilken uforstand. Skrekk og gru! Husker du?

Og "Comme il faut!" Spiste brød med smør på,
gjorde vi. Drakk brus med sukker i, men aldri
overvektig, fordi alltid ute og lekte "C èst la Vie".
Delte gjerne en brus mellom oss uten å slåss.
Drakk av samme flaske uten at noen døde av det.
Brukte timer på å bygge våre "Ola-kjerrer".
Følte oss trygge og som "herrer"
raste nedover bakken i "Cadillac-èn".

Men det skortet på husken,
uten bremsen vi havnet i busken.
Bare, for å oppdage det rare:
"Vi løste problemet etter det".
Hele dagen gikk med. Overlatt til oss selv
ble det lek fra morgen til kveld.
Med gatelysene tent, var nok mor og far litt spent,
om noe hadde hendt.

Ingen mobiltelefon i aksjon, ingen Nintendo,
Playstation, DVD, MP3 eller video,
ikke nittini kanaler på TV, utenkelig! Ingen PC,
det var dårlig fatt med TV-spill i det hele tatt.
Og den fryd det er med surroundlyd,
eller chatte på Internettet, vi lette etter venner.
Gikk ut og fant dem, var lærenem
så ingen problem med "Carte Diem"!

Falt ned fra trær med ømme knær
gjorde våre feilskjær.
Brakk armer og ben, slo ut tenner, men
ingen ble saksøkt for våre mèn.
Det var uhell, ingen kunne beskyldes uten
oss selv! Husker du uhell?

Vi sloss, ble gule og blå, men kom fort ovenpå.
Lekte med pinner og tennisballer, alt som falt seg inn.
Kunne vandre hjem til hverandre med åpent sinn.
Banket på, gikk bare inn, blandet oss i samtalen:
Det var normalen!
Noen elever var ikke så lure, lot det bare skure
og måtte gå om igjen.

MEN, denne generasjon
har fostret mang en risikovillig person
beredt til problemløsning, nyskaping,
tabber, nye idèer og PR. Og som oppnår
en eksplosjon gjennom de siste femti år.
De beste investorer og organisatorer som med
frihet, ansvar og suksess
lærte å forholde seg nettopp til det.

HVEM, jo du er en av dem!
Og i år kan vi feire Christian Michelsen
som brakte Unionsoppløsningen hjem
fra Karlstad i nitten hundre og fem.
For med det har vi fått:
Et rent flagg i rødt, hvitt og blått!

«Herskapelig på Verftet»

Av Rune Sørli

Øyunn Winther gjorde det spennende også for alle de kvinnelige besøkende på verftet under Høstutstillingen med sin flotte utstilling i Steinbrakka - "Herskapelig på Verftet". Foto: Rune Sørli

Utgangspunktet for utstillingens tema "Herskapelig på Verftet" var det verneverdige rommet i Steinbrakka, på Fredriksvern Verft i Stavern. I skjønn forening med et "herskapelig innhold" bestående av herskapelige kreasjoner, laget av de tre hoffdesignerne som deltok i utstillingen. Tittelen "Herskapelig på Verftet" knytter seg derfor til utstillingen til vårt lokale Verft, samtidig som den favner flere assosiasjoner.

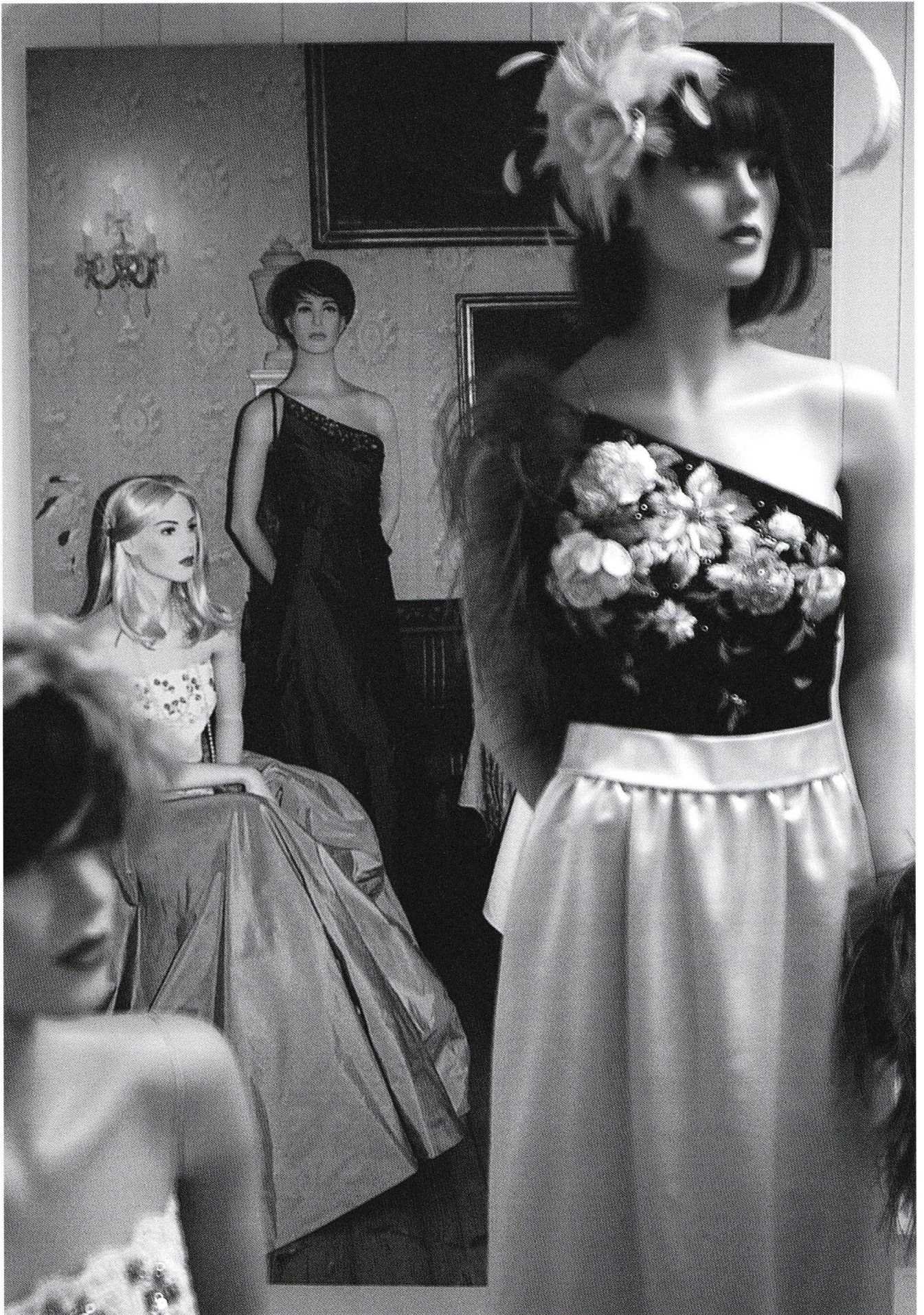
Øyunn Winther hadde invitert tre av Norges mest profilerte designere, Mona Strand, Ove Harder Finseth & Wenche Lyche til å stille ut sine kreasjoner, sammen med Øyunns egne fotografier i Steinbrakka på Fredriksverns Verft, under Høstutstilling-uken 8-16 oktober 2005.

Øyunns fotografier viste bilder hun tidligere har tatt, fra en utstilling som Ove hadde på Gimle gård i Kristiansand, samt ett bilde fra en utstilling som Wenche hadde på Peder Balke. Begge disse utstillingene fant sted i hver sine herskapelig sammenhenger på respektive utstillings lokaliteter. Så utstillingen her på Verftet var bokstavelig talt i godt selskap.

Med dette forsøkte Øyunn å gjenskape noe av den herskapelige stemningen som har vært her på Verftet i en svunnen tid. I utstillingen ønsket hun å gi et helhetsinntrykk som skapes ved å stille ut fotografier, kreasjoner og rekvisita. Det er en interaktiv iscenesettelse av tid og rom. Noe hun da også lykkedes stort med.

I tillegg var dette en salgsutstilling, og det gjorde kreasjonene mer tilgjengelige for et bredere publikum.

Utstillingen hadde ca 1550 besøkende i løpet av 9 dager, og det har også vært skoleklasser på besøk i den tiden utstillingen har vært her på verftet.

*Det var stilfulle "ung vakre kvinner" som fylte det varme og lune lokalet i Steinbrakka under Høstutstillingen.
Foto: Rune Sørli*

Kortfattet oversikt over enkelte begivenheter i Fredriksvern kirke

Bearbeidet for Værft-Magazinet av Rune Sørli

Dette er bygget på en rekke blyantnotiser på ark funnet i arkivet på Fredriksvern Verft for mange år siden.

Anlegget av Fredriksvern med verftet påbegynnes i begynnelsen av 1750 under ledelse av kom.kpt. H. R. Schumacher som sjef og løytnant Davidsen som underordnet, i det en del eiendommer avkjøpes av grevskapet. Anlegget følte stort savnet av kirkelig betjening, hvilket foranlediget presten Carl Ferdinand Treu i Tanum i september 1750 til å foreslå for Schumacher, at der burde holdes gudstjeneste i en stue i Stavern inntil der kan holdes gudstjeneste i Fredriksvern. Dette skjedde den 8. mai 1751, da nevnte prest ble kalt til garnisonsprest for garnisonen inntil egen kirke ble bygget.

I februar 1752 innsendte verftsjeften Herbst inn en tegning med beskrivelse til en kirke, hvortil modellen er

kirken i Brevig og håper at det Comb.adm. s.col. intet har imot kirkens fasong og størrelse å erindre. Den 4. mars 1752 sender Herbst et konsept til en kontrakt om kirkens innredning til tømmermester Jaen Jacobsen.

16. mai 1752

beordrer Adm. Herbst til å ansette en degn og skoleholder i Fredriksvern. Hertil utnevnes Ludvig Bøegh, som var klokker og skoleholder på Langstrand ved Larvik.

27. juni 1752

da garnisonspresten Treu meddelte biskop N. Dorph dette, ble denne fornærmet og forment Herbst som militær uberettiget til en sådan konstitusjon. Herbst svarte, at formedelst grevens privilegier faller biskopens rett til sådan beskikkelse bort, da ved kirker på privilegert jordgods og på de steder hvor aparte garnisonskirker finnes - Kristiania, Fredrikstad og Fredrikshald utnevnes skoleholder av den kommanderende.

4. juli 1752

da skrev Herbst til Adm., at biskopen ikke ville gi Bøegh collatz før enn disputten mellom dem ble avgjort ved en kongelig resolusjon.

26. juli 1752

Herbst meddeler biskopen at Adm. ikke synes å være imot den rettighet som biskopen forlangte. Herbst sier deretter at han vil vosere Bøegh. Dette skjedde også. Den 31. oktober 1752 anholder Herbst biskopen om å gi ham den nødvendige instruks.

5. september 1752

det foreslåes at kirkegården legges utenfor byen og kirkens terreng og ikke noen begraves under kirken uten de der betalte og meddeler at plassen er utsøkt - den 12. september avgis meddelelse om hvilke bygninger er ferdige og når tenkes fullendte eller når de kan påbegynnes. Der foreslåes at kirken som skal være av grunnmur påbegynnes i 1753 og fullføres i 1754.

25. november 1752

anholder Herbst Adm. om å bestemme forholdet mellom Fredriksvern og Stavern og reguleringen av betalingene.

20. februar 1753

innsender Herbst forslag til en ordre han akter å tillegge skoleholderen til approbasjon av Adm.

17. april 1753

oppgis klokkenes antall til 2 og må ikke være over 23 og 28-29 tommers diameter. På siden av klokken skulle innstøpes Fredrik 5tes monogram med krone over og Friderichsværns kirke klokke støpt år 1753.

3. juli 1753

meddeles garnisonspresten H. M. Kongens ordre til Akershus biskop av 15.6, hvor det bestemmes tavler for brudevielser m.m.

29. januar 1755

Herbst oppgir til Col. det nødvendige kirkeinventar.

23. september 1755

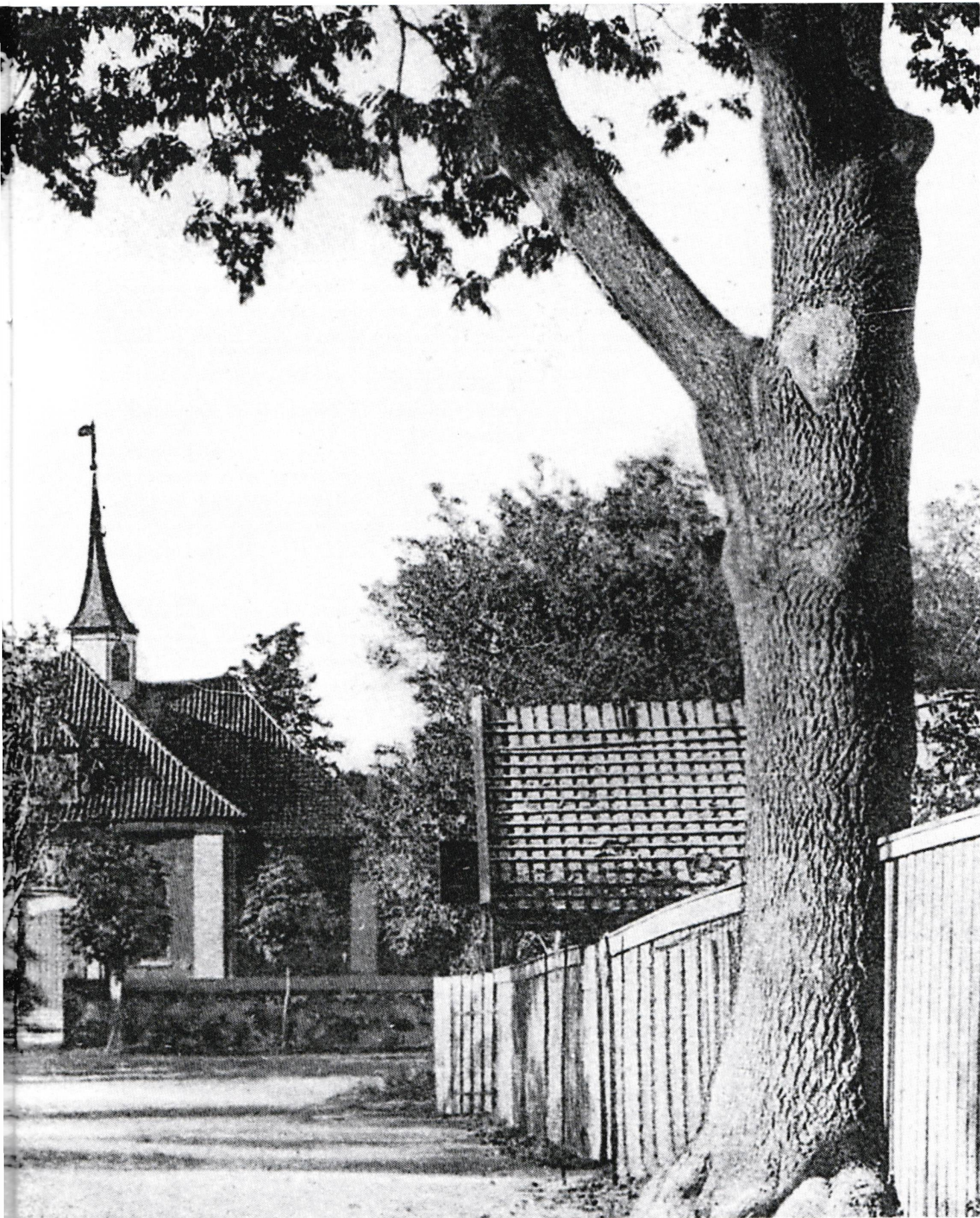
Herbst oppgir om alterklærnes broderier og staker til alterlysene.

7. desember 1755

meddeles at kirken er så vidt ferdig at innvielsen kan skje første kongens fødselsdag. Sender forslag til leie av skolested - spør om hvem skal være kirkeverge og hvordan han skal avlønnes. Foreslår kirken kalt "Sebulans kirke" - om dagens godtgjørelse 16 riksdaler for renhold og ringing når tjenesten skal holdes, om innvielsen og beretning om kirken og forslag til reglement av garnisonspresten Treu. Sebulans kirke 1. mosebok 49. kpt. 13. vers og 5. mosebok 33, kpt. 18. vers.

*Kirken tidlig på 1900-tallet, med de gamle gjerdestolper som før i tiden gikk rundt Kirkedammen og oppover Helgeroaveien.
Postkort fra Rune Sorlie's fotosamling.*

17. februar 1756

Biskopen meddeles at kirken er ferdig til innvielse og ber ham bestemme tiden dertil og anser konges fødselsdag den 31. mars beleilig. Inviterer biskopen også til å bo hos seg i Fredriksvern.

24. februar 1756

innberettes om kirkens skole og fattigvesen og at biskopen har ansatt innvielsen til 31. mars, samt anordning om forslag reventer og deres anvendelse. Og om overbestyrelsen av verftsjefen på Collegets vegne over kirkevergen og dennes administrasjon. Instruks for vergen. Sjefen utnevner til verge en av verftets betjente, der skal forrette i 3 år og veksle med feltskjæren og skipsbyggemesteren når de dertil er skikket.

2. mars 1756

meddelelse om kirkeurets seyerversk.

6. april 1756

meddelelse om kirkens innvielse til Colleget av samme dato også sendt samme til skipsreder P. Lindgaard om alterskilderierne.

1. juni 1756

meddeles at maleriene til kirken er bestilte hos skildere i Sandefjord og om orgelet.

5. juni 1756

meddeles om en urmaker i Skien som gjør kirkeur.

21. juni 1756

meddeles om uret og prisen 300 a 320 riksdaler forferdiget av urmaker Peter Mathiesen i København.

10. august 1756

underskrev Herbst som verftsjef - fra den 17. august underskriver F. Zimmer.

22. mars 1757

erindrer verftsjefen om kirkeanordningen.

12. juli 1757

underrettes om at kirkeuret slår galt.

22. mars 1758

meddeles garnisonspresten de av Adm. utstette anordninger for kirken, skolen og de fattige samt bedes han å etterkomme opplesning fra prekestolen forandringer etc.

14. august 1759

meddeles at kirkeuret er i uorden og formenes å være slett gjort etc. etc.

14. januar 1760

meddeler verftsjefen kirkevergen Zahlmester Nissen antegnelser for avlagt regnskap for 1756-1757 og 1758 med sin desisjon. Approbert av Adm. 31.12.1759.

10. april 1760

verftsjefen utnevnte der de første 3 år til desisjon, auditor Lundby og for 1759-60 og 1761 forvalter Sandfuchs og presten.

25. november 1760

anholder garn.presten Treu om forhøyelse av vinpenger til kirken og ber om utlegg betalt, hvilket verftsjefen gir ordre til kirkevergen Nissen av 29.11 samme år å bifalles.

10. oktober 1762

sender verftsjefen en forordning til opplesning fra prekestolen.

17. november 1762

meddeles Nissen av verftsjefen kvittering for vergemål av 1761.

6. desember 1763

ingga Treu et andragende til Adm. om å bli tilstått andel i Grevle gård og mange andre ting som garnisonsprest. Hertil ga verftsjef Zimmer under 10. januar 1764 en motivert motforestilling, hvor det fremkommer morsomme ting, og at menigheten ville glede seg hjertelig om han frasa seg å være garnisons prest og en egen sådan må bli utnevnt. Treu's brev finnes også konsipert etter Zimmers erklæring.

6. mars 1764

innberetter verftsjefen til Adm. at klokker og skoleholder Ludvig Bøegh er død. Han sender garnisonsprestens forslag på 2 personer til etterfølger, litterat L. Berg og student N. Thun. Verftsjefen gjør samtidig oppmerksom på biskopens tidligere opptreden.

29. mai 1764

meddeler verftsjefen til biskop Nannestad at Adm. i følge kirkeanordningen for Fredriksvern kirke den 24. post har utnevnt Lyder Berg til degn og skoleholder i avgatte Bøeghs sted.

Ber om at Berg må bli meddelt collatz. Den ovennevnte anordning er av 1. mai 1764 og er omtrent som forslaget av 24.2.1756 og undertegnet kong Fredrik V.

30. juli 1764

bestiller verftsjefen en ny utkommet koral til bruk ved sangen i kirken som dens inventar. m.m.

25. juni 1765

verftsjefen fremsender søknad fra enken etter Treu om at hennes sønn, eldste sønn Ferdinand Treu må bli allernådigst kalt til garnisonsprest i farens sted. Verftsjefen anbefaler søknaden på det beste.

2. august 1765

meddeler verftsjefen Trues enke, at H. M. Kongen har tilstått henne fra hennes manns dødsdag og inntil Hr. Nordbergs beskikkelse at hun må nyde kaldets visse og uvisse inntekter siden intet nådes år kan tilståes.

6. august 1766

spør verftsjefen hvorvidt J. Christian Nordberg som garnisonsprest bør sortere under prosten i Larvik etc.... i samme skriv meddeles at klokker og skoleholder L. Berg er død.

11. februar 1766

fremsendes til Adm. garnisonsprestens forslag på 2. studiosis til degn og klokker. Han innstiller selv Jacob Lassen Widersløw. Kirkeanordningen foreskriver å stille forslaget til ham.

4. mars 1766

verftsjefen sender kontinuitets innstilling og foreslår nå den 2. Søren Østerbye.

25. mars 1766

gjør verftsjefen unnskyldning til Adm. at presten har innstillet en uduelig person.

15. april 1766

meddeler verftsjefen biskop Nannestad at Adm. har ansatt studiosis Søren Østerbye som degn og skoleholder og ber om collatz.

22. februar 1768

datert Vatum i Tanum ansøker presteenken Antonette Petronelle Winsing sal. Treu til verftsjefen om å bevike hennes pensjon av kvæsthuskassen da hun er i den ytterste nød. Har hatt 14 levende barn å oppdra siden garnisonspresten døde i 1765. Hun nyder kun 30 riksdaler av Tanums prestekall. Verftsjefen anbefaler søknaden osv.

28. september 1768

om at presten dekortes 10 pr. i gasje som avgift.

6. mars 1770

anmelder verftsjefen en forandring med anmodning til presten om å lese denne opp fra prekestolen.

26. november 1770

innberetter verftsjefen om at presteenke fru Treu må bli tilstått en ledigbleven pensjon av 3 skilling ukentlig i almisse. Hun er i største nød og elendighet.

2. juli 1772

fikk Fredriksvern sin egen garnisonsprest Resch.

20. desember 1773

anmoder verftsjefen prosten Schelven om at gudstjenesten må bli avholdt nyttårsdag. Herr Resch svakhet er på det ytterste og ingen student has som ha kvalitet i hans sykdom.

4. januar 1774

Resch dør.

15. september 1774

meddeles at verftsjef Zimmer er død etter 8 dager sykdom.

20. september 1774

kammerherre og kommandør Kass overtok verftsjef stillingen.

17. desember 1774

utnevnes skipsprest Haar til garnisonsprest.

25. juni 1776

meddeler Adm. om at biskop Smith er beordret.

3. desember 1776

meddeler Adm. om at mannskapenes overhøring før altergang.

7. november 1777

at Haar er forflyttet til Ourdal, anbefaler Hjelm konstituert.

2. juni 1778

at presten Dorn er ankommet og innsatt i sitt embete den 31. juni

13. juni 1780

underskriver Fischer som verftsjef

3. oktober 1780

underskriver Grotschilling som sjef.

24. juni 1783

innberetter verftsjefen at presten Dorn er avgått ved døden på søndag den 21. juni. Han anbefaler at skipsprest Wegner blir garnisonsprest. Dorn fikk lite

glede av at han fikk 1/12 part av Grevle gårds bruk med rettigheter fra den 29. november 1784.

10. september 1783

utnevnes Crøger til garnisonsprest. Det opplyses om at kirken i følge Colletget ikke gis navn siden den er og blir en garnisonskirke.

29. januar 1784

forelå en fortegnelse over alle tidligere prester til Crøger.

30. juni 1790

gir Zimmer Adm. beskjed om kirkens midler og det ikke er noe til hinder for å anskaffe orgel av kirkens egne midler.

4. august 1790

tilskrev verftsjefen organist og orgelbygger Gaarder i Kongsberg, og ber om anslag til et orgel, da han har tillatelse til det.

20. oktober 1790

verftsjefen ber Gaarder skynde seg med orgelet.

24. november 1790

meddeler verftsjefen til Adm. at orgelet har ankommet og at første gang det ble oppført musikk ved gudstjenesten var sist søndag. Det er utbetalt fra kirkens egne midler 410 riksdaler.

21. desember 1791

ble det bestemt at organist Beck skulle få 4 riksdaler for belgtredning (spilling).

14. februar 1794

utnevnes Crøger til prest i Hitterdal.

11. juli 1794

utnevnes Stockflet til garnisonsprest.

23. mai 1801

nevnes artilleriløytnant Lassen som visekommandant på Citadellet.

25. september 1801

verftsjefen Zimmer dør – dette innmeldes av Valeur.

18. november 1801

kaptein Fabricius blir verftsjef.

5. mars 1802

nevnes Herlofsen som garnisonsprest.

5. oktober 1802

foreslår vaksjefen Bisted til opprydding av den nye kirkegården som ennå ikke brukes til begravelser, og som ved palisader er innhegnet fra den bruklige del derav.

29. desember 1802

innsender verftsjefen 23 stk. kirkeregnskaper fra 1781 til 1801 til apporbasjon. Av disse bedes regnskapet for 1801 tilbake. Videre meddeles han at auditør Brandt nu har vært kirkeverge i tre år og utnevner forvalter Hodorff.

11. august 1803

meddeler verftsjefen at regimentkvartermester Zimmer ikke kan betale hans fars gjeld på 910 riksdaler til kirken og fremkommer et forslag om å avdra senere og har til kausjonist generalmajor Schleppegrell og oberstløytnant Gaarder og kjøpmann Grønvold i Stavern. Verftsjefen anbefaler denne ordning.

29. november 1803

ber verftsjefen pastor Herlofsen om fra prekestolen å bringe forordring til Losene i erindring.

7. mars 1804

oversender verftsjefen til Adm. et forslag fra pastor Herlofsen om en pikeskoles opprettelse i Stavern.

11. oktober 1804

skrives om Citadellet og tilliggende regnskap.

12. desember 1804

innsender verftsjefen forslaget om opprettelse av et lånebibliotek fra Herlofsen.

17. desember 1805

innstilling fra presten om den vakante degn og skoleholderpost som etter Bistedts forflyttelse er ledig.

9. januar 1806

verftsjefen sender 2 brev til Herlofsen om degn etc.

22. februar 1806

meddeles verftsjefen Adm. skriv av 15. februar hvoretter der bestemmes at også seminarister kan ansettes til kirkesangere og skolelærere.

Det meddeles også at løytnant Lassen er død dagen før, og at han har konstituert art.løytnant Andersen dertil.

25. mai 1806

meddeler verftsjefen pastoren at Adm. den 20. mai har ansatt seminarist Halder Biarnesen til kirkesanger og skoleholder.

7. mars 1807

spør verftsjefen hva der skal betales for at legge likstein på graver etc.

12. desember 1807

innberetter verftet at Herlofsen har vist stor iver for skolevesenets fremme på stedet, og at han da Biarnesen formedelst København beleiring forlenger sitt opphold der selv påtok seg en del av undervisningen.

24. august 1808

nevnes premierløytnant Valeur som visekommandant i det verftsjefen takker ham fordi Klem Peter Valeur i Bergen har forært 720 pund tørrfisk til offentlig bruk.

8. september 1808

spør verftsjefen om presten Herlofsen vil frakte sitt skip til ham for der i å føre engelske krigsfanger til Göteborg eller annen svensk havn, og samtidig spør ham om prisen pr. måned.

16. desember 1808

verftsjefen meddeler at Herlofsen i år som før har vist iver og nidkjærhet for skolevesenet.

27. mai 1809

innberetter verftsjefen at skoleholder og organist Leth er død den 23. mai, og han søker nu å finne et dugelig subjekt i vakansen så meget mer som Herlofsen søker avskjed.

22. september 1809

meddeler verftsjefen at Adm. 17. august har resolvert, og at da avdøde auditør Brandt har fungert som kirkeverge så må hans enke fritas for å betale noe til kirken for det monument som hun akter å la oppstille på hennes manns grav.

24. september 1809

innmelder verftsjefen den nye organist og skoleholder Beck der ankom den 15. september og tiltrådte den 20. september.

Pastor Herlofsen.

Deler av Fredriksvern Verft med den tyske bebyggelsen i midtre leir fotografert av Vesle Solberg vinteren 1952. Legg merke til Kadettbrakkka med pipene som tyskerne satte opp - dette året (1952) var siste året disse pipene sto på bygningen.

Skipsklokken fra Stavern

Denne forunderlige historien er basert på avisutklipp og dokumenter fra etterkrigstiden. At verftets egen klokke hadde en slik bråket historie i “nyere” tid, var vel ukjent for de fleste av leserne skulle jeg tro. Avisoverskriften lød dengang: «Kirkeklokken fra Stavern som via Heistadmoen og Fiskum kom tilbake igjen – Æren tilkommer en forståelsesfull tysk Ortskommandant».

Historien starter med at NS-lensmannen i Fiskum kom på vinteren 1943/44 til presten i Kongsberg kirke, og fortalte at den tyske Ortskommandanten på Kongsberg ville gi en gammel kirkeklokke til kirken på Fiskum. Den var tenkt til den “nye kirken”, den hadde nemlig brent ned i 1940, men var på dette tidspunktet nesten ferdig oppbygget igjen.

Saken var den, at man hadde kirkeklokke til den nye kirken, så man måtte i tilfelle se seg om etter en annen kirke å plassere klokken.

Lensmannen forklarer følgende historie i et gammelt dokument:

Klokken var i sin tid kommet fra Norge til Tyskland, hvor den var havnet på Ortskommandantens gård der nede, og nå vil han gjøre gammel urett god igjen.

Slik lyder brevet på original:

*Herren lensmann Raaen
Fiskum*

*Betr: Übergabe einer Glocke an die Gemeinde Fiskum.
Bezug: dort. Schreiben vom 8.3.44.*

Bezugnehmend auf Ihr Schreiben von 8. Mts. teile ich Ihnen mit dass ich überdie Geschichte der Glocke keinerlei Auskunft geben kann, da diese schon zu lange Zeit im Lager Heistadmoen gelegen hat. Ursprünglich wurde diese Glocke dem A.O.K. (Armee-Ober-Kommando) zur Verschrottung gemeldet. Da jedoch die Glocke aus dem Jahre 1807 stammte und es sich somit um eine alteres und seltenes Stück handelte, wurde die Verschrottung nicht vorgenommen.

Auf Grund dessen ist dann die Glocke der Gemeinde Fiskum Zur Verfügung gestellt worden.

Die Adresse des Lager-u. Ortskommandanten ist: Major Heinrich Ewaldt, Berlin-Steglitz.

Der Ortskommandant

I.A.

Müller

Så kom da klokken sendenes, med følgende skriv:

Betr: überlassung einer Bronzeglocke.

Vereinbarungsgemäss übersendet die Dienststelle die zugesagte Bronzeglocke mit der Innsschrift:

"Gott allein die Ehre Frik VI 1813 - Fredrikwaren"

Die Dienststelle freut sich, die Glocke ihrem zugeordneten zweck zuführen zu können.

Edward (sign).

Ved kirkeinnvielsen av den nye kirken på Fiskum den 31. mai 1945, kunne presten E. J. Ropstad legge saken inn for biskopen - slik at klokken etter hvert kunne komme til sin rettmessige eier. Men klokken blev i kirken inntil videre, derfor tok Ropstad kontakt med Riksantikvaren den 11. juni samme år, og derfra kommer

raskt svar hvor det blant annet heter at: - Klokken bør inntil videre bare bli i Fiskum kirke, slik at man eventuelt kan finne frem til hvor den stammer fra.

Den 4. september sender sognepresten i Stavern et brev til sognepresten i Fiskum, hvor han ønsker klokken sendt tilbake. Dette blir da straks gjort, og allerede dagen etter blir den fraktet med jernbanen til Larvik - uten kvittering.

Konklusjonen på hele historien er nok derfor følgende:

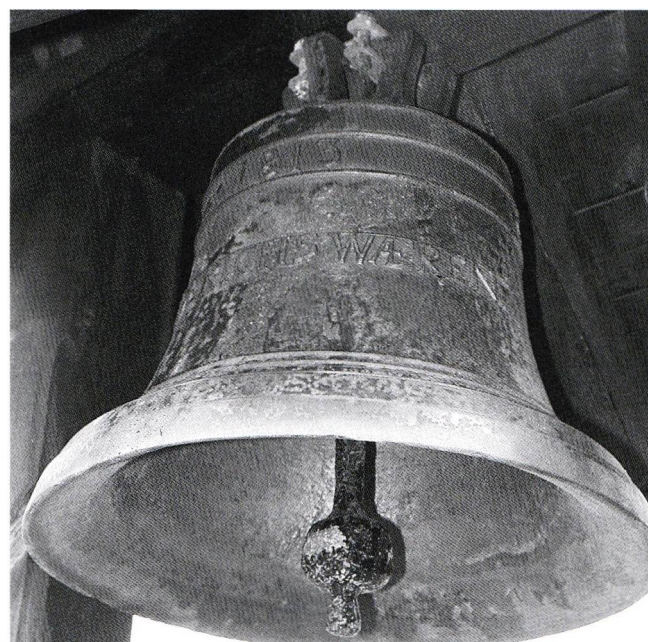
Klokken ble nok demontert og sendt fra Stavern til Heistadmoen av tyskerne tidlig i krigen. Den tyske kommandanten har nok hatt interesse for slike ting, og har nok fått ordnet det slik at den skulle klinge til hans glede der oppe.

Det at den ble tilbudt Fiskum kirke, er nok på bakgrunn av avtaler mellom lensmannen og kommandanten, som tydelig har vært klar over klokkes verdi, og hvordan denne kunne brukes for eksempel i en "handel".

Sognepresten på Fiskum konkluderer det hele med at det er helt urimelig at en tysk offiser skulle ha funnet denne klokken i Tyskland, og senere få den transportert til Norge.

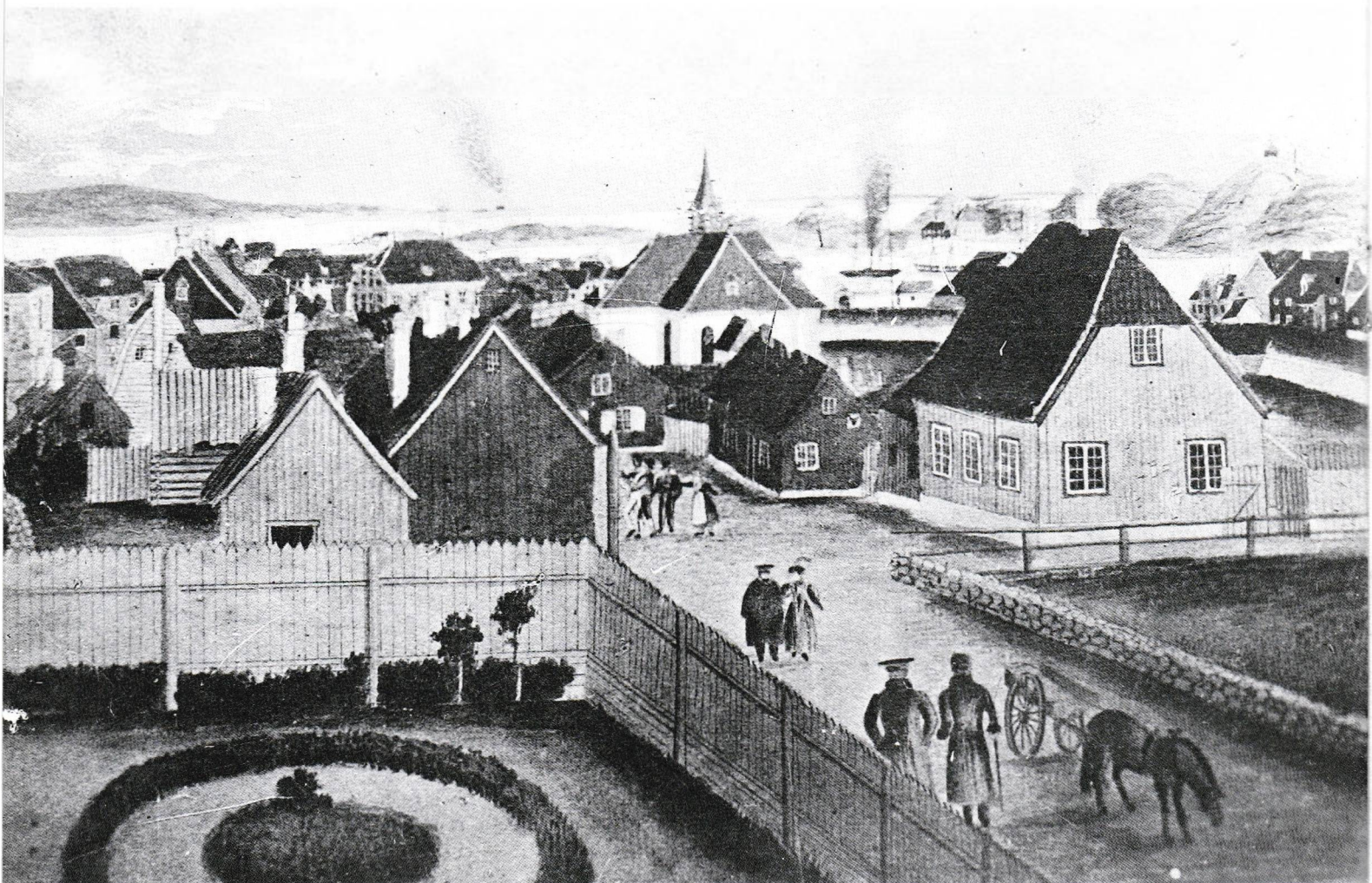
Men klokken er her i dag - og hvem vet egentlig hvem som skal til syvende og sist takkes for det i denne noe eiendommelig sak.

Klokken som denne historien bygger på er ingen ringere enn den gamle klokken til orlogsbriggen "FREDRIKSVÆRN".

Stavern kirkes farge

Avisartikkel fra 1948 bearbejdet for Værft-Magazinet av Rune Sørli

Et gammelt maleri fra Fjerdingsn hvor kirken har kommet med - i hvit utgave. I følge den gamle boken Fredriksvern og Stavern som utkom i 1926, er bildet malt omkring 1830.

Betyr tegningene på den gamle kollektbøssen at Stavern kirke opprinnelig har vært hvit? Tegninger og regnskaper fra kirken funnet i Sjøforsvarets Museum i Horten gir mange nye opplysninger om vår kirke.

Norsk Folkemuseum har i noen tid hatt to gamle kollektbøsser fra Stavern kirke til restaurering. De er nå kommet tilbake, forteller sogneprest Nyborg til Larvik Morgnavis.

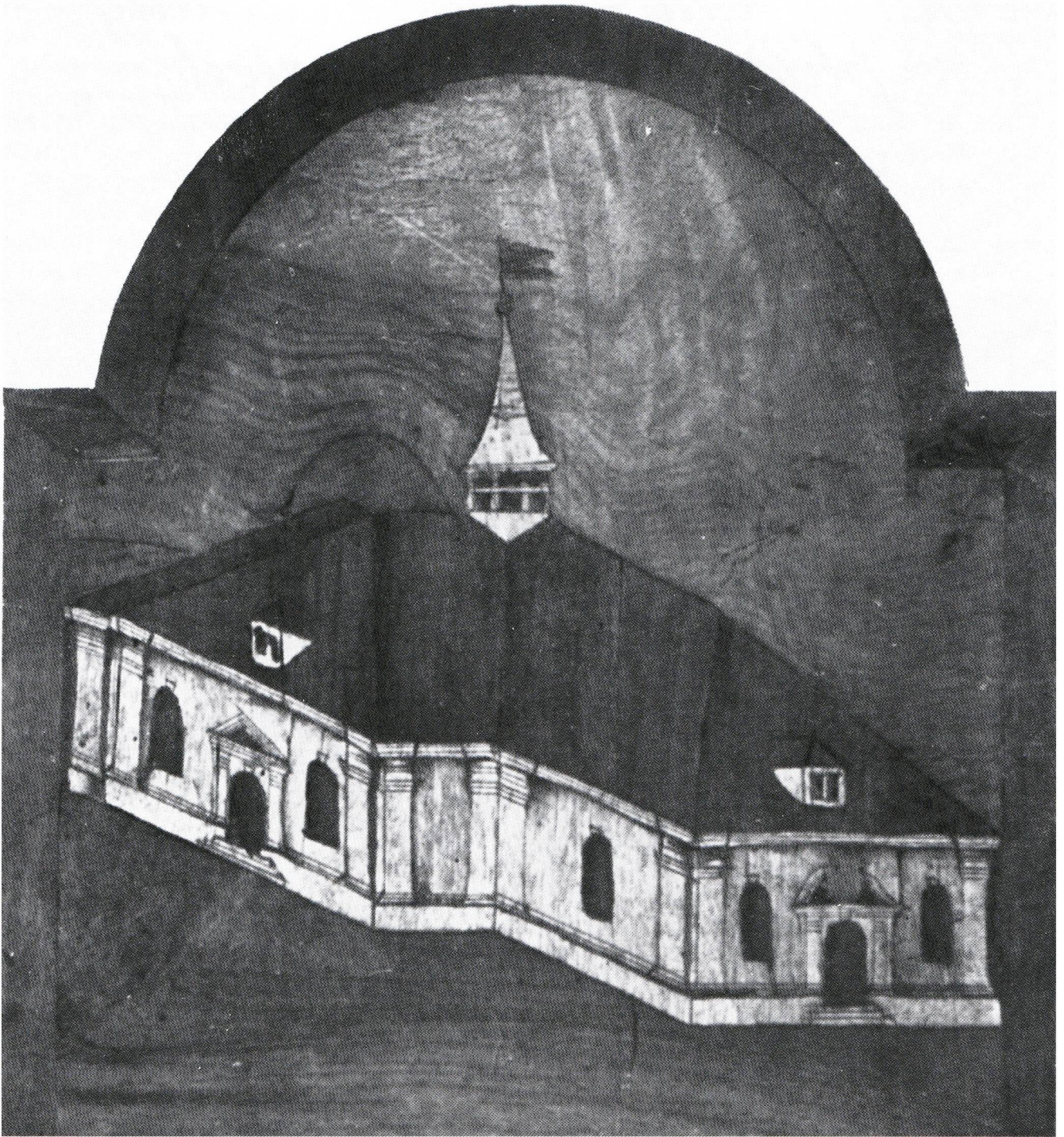
Det sensasjonelle ved disse bøssene, eller rettere, ved den ene bøssen, er at kirken er avbildet hvit. Det kan bety at dette er den opprinnelige fargen på Fredriksvern kirke, og det vil da helt kullkaste den teori som nå er rådende på faglig hold. Den går som kjent ut på at kirkens

opprinnelige farge er den samme røde som i dag.

Norsk Folkemuseum foretar nå en nøyere granskning av dette kirkebildet, og kirkearkitekt Swensen, som også har hatt bøssene til gjennomsyn, uttalte at de er verd sin vekt i gull.

Sogneprest Nyborg kan også gi den interessante opplysning at en i Sjøforsvarets Museum i Horten ved et rent tilfelle har funnet gamle tegninger om kirkeregnskaper fra Stavern. Det er tegninger av alteret, prekestolen, kirkens stökkverk og også den opprinnelige originaltegningen til sakristiet fra 1760. Samtidig fant en tegning av Værftsporten. En lignende tegning måtte en under portens restaurering i år få utlånt fra Danmark.

Blant kirkeregnskapene var festesedler som kirkevergen utstedte, og som beviste at innehaveren hadde rett til en bestemt stolplass i kirken.

Det eldste bildet som viser Fredriksvern kirke - illustrasjon på almisstavle fra 1756 - og her er kirken hvit. Foto: VGS

Hele dette funnet er oversendt til kirkearkitekt Swensen for sakkyndig gjennomgåelse. Både tegninger og regnskaper vil bli fotografert før de sendes tilbake til museet i Horten.

Under et besøk i kirken fikk vi se flere gamle tekstbøker og salmebøker som har ligget gjemt i en kiste i sakristiet. Der i blant var Kristian 5tes kirkeritual og en

sjelden gammel utgave av samme konges norske lov.

Det står ikke noe årstall i boken, men det er ikke umulig at det er en førsteutgave.

Vi har brakt i erfaring at det er sterkest på tale å få dette utstilles i en monter i kirken. En håper da også å få overlatt kirkeregnskapene og tegningene fra Sjøforsvarets Museum i Horten.

Stavern kirke skulle egentlig plasseres et annet sted

Etter en avisartikkel i Larvik Morgenavis den 7. desember 1948.

(Bearbeidet for Værft-Magazinet av Rune Sørli)

Hvor og hvordan man tenkte seg kirken plassert inne blant barakkene er ukjent - men trolig ble dens endelige plassering kanskje den beste? Foto fra Fredriksvern i 1860. Foto: Rune Sørli's fotosamling

Stavern kirke skulle vært reist på plassen mellom brakkebyggingene - men kollegiet i København var redd for at "liklugten" kunne virke skadelig.

Kommandør Herbst bygget et av landets vakreste kirkehus på det gamle militærsted.

Det var så mange tanker som strømmet inn på meg denne formiddagen i Stavern kirke. Jeg lever ikke lenger i atombombens tidsalder, tidens ur var skrudd tilbake, viserne pekte på året 1756.

Det var 31. mars og Kongens fødselsdag - det var høytid i Fredriksvern kirke. Fra værftet hørtes kanonsalutt, og i kirken samlet de militære seg i sine praktfulle uniformer, Det raslet i sabler og lynte i

glitrende ordner. Lengst foran satt Kommandør Herbst, og bak ham land- og sjøoffiserer etter rang og verdighet. På galleriet fant underoffiserer og menige sin plass, og her så en også kirkens håndverkere - de forsvant nesten i all den militære prakt.

I kirkens kor forrettet Kristiania biskop Niels Dorph og Tanum og Værftets prest F. Treu den første gudstjeneste i den nye kirke.

Fredriksverns vakre kirke ble innviet. Det må ha vært en praktfull stund!

"Sebulons kirke" skulle den hete, men kirken ble for uten navn.

To år etter innvielsen, i 1758, ble det meldt at "kirken er i alle Ting fuldfærdig" Det året ble spiret satt til, men ennå to år senere bygget en sakristi på kirkens vestre ende.

Her var det opprinnelig en portal maken til den ved hovedinngangen.

Kongestolen, som ennå ingen konge har sittet i, må være bygget i århundredets siste år. Men da stod også kirken der i alt vesentlig slik som den fremtrer i dag (1948).

Fredriksvern kirke har ikke alltid sett slik ut. En gang i det 19. århundre ble kirken overmalt, og stjernehimmelen rasert. Hele den vidunderlige, gjennomførte stil ble ødelagt. I dag (1948) er kirken heldigvis så vidt mulig brakt tilbake til det opprinnelige.

Værftskommandør og kirkearkitekt

Det kan fastslås som utvilsomt at kommandør Herbst selv har utarbeidet tegningene til Fredriksvern kirke. Det var på den tid ikke noe påfallende at en offiser opptrådte som arkitekt.

Halvannet år etter at arbeidet på verftet er begynt skriver kommandør Herbst til kollegiet i København at en høylyt trenger en kirke for det samlede mannskap. I et senere brev foreslår han en korskirke i murstein:

"- Jeg agter ikke at gjøre den gevølv. Et fladt Loft gipset med en liden Runding i kanten fra Siden - Muren vil gjøre god Effect og give Anseelse nok indvendig. Dessuden kan Loftet derved komme bedre til nytte om der i sin Tid og i Tilfælde af Krig behøves et Loft til Korn Vahre"

Kollegiet er dessverre ikke enig. Hvor mange av Stavens innbyggere vet egentlig hvor lite det var om å gjøre før byen isteden for sitt vakre Gudshus hadde måttet nøye med en liten trekirke?

Kirke var nemlig det siste en skulle bygge etter kollegiets mening, og skulle en bygge, måtte det bli en trekirke av billigste sort.

Herbst har imidlertid på egen hånd rekvirert murstein fra Jøden Jacob Granada De Lima i Amsterdam og avtalt med Mester Snekker Joen Jacobsen i Scheen (Skien) at denne for 550 riksdaler skal gjøre hele innredningen, dører, alter, altertavle, prekestol, kirkestoler og alt sammen skal være "simpelt" og av listverk.

Alt kirkens inventar er også blitt utført av Mester Jacobsen fra Scheen, men etter de regninger en har funnet har han fått utbetalt 500 riksdaler, ikke 550 som avtalt.

Kirkens interiør

Kirkens interiør er usedvanlig vakkert. Interessantest er kanskje altertavlen. Selve maleriet er sannsynligvis malt etter italienske kobberstikk av Sandefjordsmaleren Jacob Lindgaard. Om altertavlen skriver Carl W. Schnitler:

"- saa betydelige og saa store statuer fra den nyere tid

som de paa altertavlen i Fredriksværn findes meget sjelden i norske kirker. De vidner høit om norske "bilthuggers" dygtighed endnu i midten av 18. aarhundre."

Tømmerarbeidet, hvor en særlig må fremheve takkonstruksjonen, takrytteren, er utført av den danske skipsbyggmester fra Holmen Verft i København, Ludvig Olsen.

Murmester Johan Gøde, sannsynligvis også en danske, har hatt ansvaret for murerarbeidet - steinen kirken er bygget av er hollandsk - og urmaker Peter Mathisen i København har laget kirkens ur. Mathisen var "Storurmaker" og hadde som spesialitet kirkeur og tårnur. Fredrikstad kirke hadde et av ham i arstallet 1756 gitt av enkedronning Juliane Marie.

Fredriksvern kirkes sølv, kalk, disk og vinkanne er arbeidet i København 1747 av gullsmed Detlef Pape, brødskjeen er av Larviksmesteren Ludvig Svab 1746.

En lignende form som den kirkens lysekroner har en avbildet i en fransk motejournal fra 1787, og kalles der en "kinesisk lanterne" - det er de kinesiske lykter som i det 18. århundre kom til Europa, som har gitt ideen til vår glasskroner, skriver Fred B. Wallem i boken "Lys og Lysstell i Norske Kirker og Hjem" utgitt i 1907.

Det er en pussig forvandling, og en enda merkelige vandring fra Kina over Frankrike til Fredriksvern kirke denne kinesiske lykteform har tatt.

Sakristiets lysekroner er i sin tid kjøpt på auksjon etter baron Finn Wedel Jarlsberg, som var kommandant på verftet.

Den ble gitt som gave til kirken av fru Mimi Hummel, og restaurert på Christiania Glassmagasin. Maken til denne lysekronen finnes på Vestlandske Kunstindustrimuseum i Bergen.

"Liglugten" ga kirken dens nåværende plass

Opprinnelig har det vært meningen å legge kirken og kirkegården midt på den åpne plass mellom brakkebygningene. Kollegiet var redd for at "liglugten" kunne virke skadelig, og Kommandør Herbst foreslo da å legge kirken der hvor den i dag ligger. Den var da "mindre exponert til ildebrand og bygningene fikk Friere Luft og Udsigt".

Kollegiet samtykket, og så kunne murerne begynne arbeidet.

Graver under kirkegulvet

Tidligere begravet en de døde under kirkegulvet. I gulvet i Stavens kirke er det flere vakkert utformede gravplater. Midt på kirkegulvet er det stort rødt kors. Under dette

korset ble viseadmiral Friderich Zimmer begravet den 19. september 1774.

Garnisonens landoffiserer hadde sin faste stolplass på gulvet - alle andre, selv sjøoffiserer, måtte betale leie - men på galleriet fikk underoffiserer, menige og håndverkere gratis plass. På kirkegården ble de døde plassert i likeså stram rangfølge som de levende innendørs.

På offiserenes gravplass ved søndre kirkevegg kan en finne en rekke meget gode og interessante plater og monumenter av jern.

Restaureringen av kirken

Konsulent Domenico Erdmann var den som tidligst, i 1914, tok opp og gjorde et betydelig arbeide for å bringe fargeinteriøret tilbake til sin opprinnelige utseende. 1930-årenes restaurering ble ledet av arkitekt Wilhelm Swensen fra Porsgrunn. Han samarbeidet i første rekke med fargekosulent Alfred Hagn, ingeniør Åge Bibow, som løste spørsmålet om uttørring av murverket, og selvfølgelig riksantikvar Harry Fett.

Disse menn er det som må tillegges den største del av

æren for at Staverns kirke i dag (1948) er iført så langt som mulig tilbake til sitt opprinnelige utseende.

Kirkens historie

har en dessverre ikke noe uttømmelig kjennskap til. En har måttet samle opplysninger fra kunsthistoriske, militærhistoriske, lokalhistoriske og avis- og ukebladartikler.

I Norsk Familieblad 1911 stod en artikkel om kirken og dens historie skrevet av Staverns ordfører, herr Wurschmidt. I innledningen til kirkens kallsbok står det anmerket:

"Derved er i noen grad avhjulpet savnet av en enhetlig fremstilling av et av de mest stilrene kirkehus vi har, og dets historie".

Blant de mange morsomme og interessante dokumenter som i årenes løp er kommet frem i dagens lys tar vi med et datert 18. juli 1811, fra Equipagecontoret. Det forteller at "Præsten skal fritages for at holde Brød og Vin til Kirken imod ikke at nyde det dertil bestemte".

Fra en av de tidlige restaurerings arbeider på kirken på 1900-tallet. Foto: Rune Sørli's fotosamling

AUGUST 1960

ANVIS

Guttas Redaksjonsstab

Sprenggranatens redaksjon vil på denne måten få lov til å presentere redaksjonsstaben av "Anvis". Dette kan vel i første omgang oppfattes som - en stat i staten - men så er ikke tilfelle. Bakgrunnen er rett og slett at vi tildels har savnet - skal vi si "guttas puls". Disse 3 har nå påtatt seg å registrere denne, men ikke alene. De trenger din hjelp.

Vi synes det er reallt og godt gjort, så derfor bør dere hjelpe til så resultatene kan bli så gode som mulig. Alt etter første gangs forsøk kan "de 3" skilte med hele **6 SIDER** godt stoff, og det er slett ingen dårlig prestasjon. Med dette ønsker vi dere velkommen mellom "bladene" og vi venter med spenning på neste utgave.

Permisjon og fridager

Et stadig tilbakevendende problem er permisjonsordningen her ved LBAS.

En er klar over at permisjoner blir gitt i den utstrekning det er mulig, men da det i den senere tid har oppstått stadig nye problemer og kilder til diskusjon, i og med nye forordninger (provisoriske ?) og restriksjoner.

En har derfor funnet det nødvendig å se litt på saken som et isolert tilfelle.

Jeg tør si at en rekke henvisninger i å praktisere reglementet på ville være ønskelig, da en er klar over at andre av forsvarrets forlegninger opererer med et smidigere permisjonssystem. Også når det gjelder oppsparte fridager og innvilgning av disse fra batteriets side dukker det opp problemer som etter min mening er ganske unødvendige. Her søkes f eks ett antall fridager. En må for å oppnå disse legge ved en søknad med

opplysninger om hvorfor en søker fridager. Det later til at det er vanskelig nok, hvis grunnen ganske enkelt er ferie.

Nei, det skal helst være arbeide eller direkte velferdsgrunn som grunn til søknaden.

Som følge herav vil jeg stille følgende spørsmål:

1. Hva er årsaken til at en ikke kan søke week-end til mandag morgen, når en kan benytte eget framkomstmiddel?
2. Hva er årsaken til at antall kveldspermisjoner - som kan innvilges - nå er blitt sterkt redusert, og hvorfor kan en ikke lenger søke til kl 2400 uten videre redegjørelse?
3. Hva er årsaken til at en må ha "gyldig grunn" for å kunne benytte sine oppsparte fridager, og hva er så gyldig grunn?

Sprenggranaten har forelått spørsmålet for Batteri-
kontoret som

SVARER

1

Week-end permisjon skal egentlig gis til rosignal søndag, men blir gitt til kl 2400 for de som bor i de nærmeste byer. Hvorfor, skal jeg komme tilbake til under svar på spørsmål 2.

Mannskaper tilhørende Apparatbatteriet som bor lenger unna Stavern enn Oslo, samt de som bor i Østfold får imidlertid permisjon til kl 0100 natt til mandag på grunn av lang vei og dårlig forbindelse buss, tog, båt etc.

Grunnen til at det ikke gis permisjon utover disse tidspunkter, er at det her ved skoleavdelingen har blitt drevet og drives fremdeles en utstrakt skole/kursvirksomhet.

Skal elevene ved disse kursene ha det utbytte av undervisningen som forutsatt, er det ganske naturlig at disse må i seng til rimelig tid, og derved få skikkelig søvn.

Dette oppnås ikke ved at de gis permisjon til kl 0700 mandag morgen, av den grunn at permittenter ville komme tilbake til sitt rom på brakken til forskjellige tider på natten. Derved vil alle i den brakken få sin nattesøvn tildels ødelagt, enten en hadde vært på permisjon eller ikke.

Utbyttet av undervisningen som ble gitt mandag ville da bli minimalt.

Skulle batteriet gå til det skritt å la kurs-elevne få permisjon til kl 2400 eller 0100, mens de andre mannskaper (kokker, sjåførere, ordonnanser etc) fikk permisjon til kl 0700, ville permisjonsordningen bli høyst urettferdig.

Det er tydelig at vedkommende spørsmålstiller, bevisst eller ubevisst, har gått inn for å mele sin egen kake, i og med at han vil at permisjon til kl 0700 mandag morgen skal gis til mannskaper med eget framkomstmiddel.

Man kan ikke begunstige mannskaper som allerede er begunstiget.

Har man eget kjøretøy, har man store fordeler framfor de som må reise med tog, buss, båt etc for å komme på permisjon.

Skal man attpåtill gi mannskaper med eget framkomstmiddel permisjon til kl 0700 av den grunn at de er så heldig stillet at de er i besiddelse av sådant, mens de andre som er henvist til å bruke buss, tog, båt etc fortsatt skal få til kl 2400 eller 0100, ville permisjonsbestemmelsene virke enda mer urettferdig og problematisk.

2

Kveldspermisjonen blir gitt, såfremt tjenesten og den enkelte manns disiplinære forhold tillater det fra etter endt tjeneste til kl 2400 onsdag og lørdag + 1 kveld til i uken.

Denne ene kvelden utenom onsdag og lørdag blir av de fleste benyttet i forbindelse med week-end til søndag kl 2400 eller 0100. (Ref svar spørsmål 1.) De øvrige kvelder i uken blir gitt fra etter endt tjeneste til rosignal.

Kveldspermisjonene blir innvilget av troppsjefen som har ansvaret for å innvilge og koordinere denne del av tjenesten, under batterisjefens overopp-syn.

3

Det hender ofte at det er mange som søker om permisjon for å bruke oppsparte fridager i det samme tidsrom.

For at batteriet skal kunne koordinere tjenesten og føre kontroll med innvilgede permisjoner, slik at vi stadig har mannskaper nok til at den daglige tjenesten kan gå uten vanskeligheter, må vi ha grunn for søknaden.

I de aller fleste tilfelle får alle de som søker permisjon for å bruke fridager denne innvilget til det tidspunkt de ønsker.

En vil også fra batteriets side presisere at det aldri har vært noen som ikke har brukt de fridager som kan gis den dagen han dimmitterer.

Hvis f eks 10 mann søker om å bruke oppsparte fridager og vi kan permittere 8, og 8 av disse skal arbeide, delta i ungdomsleir eller har andre vektige grunner for å søke permisjon, så er det klart at de som bare skal ha ferie må vente til at de andre har kommet tilbake, eller at andre permittenter er kommet slik at tjenesten kan gå uhindret.

P.N.

UNGDOM OG MILITÆRTJENESTE- FORTS.

- Får du pengene til å strekke til?
- Strecke til og strekke til fru Blom. Det er vanskelig, men nå har jo ikke jeg så lang vei hjem, så de strekker nesten til.
- De som har lang og dyr reise hjem går sikkert under-skudd.
- Til slutt litt om maten. Synes du det siste måltidet er tidlig?
- Skal en ha et måltid ekstra, senere på kvelden, så måtte det som nå er sist legges tidligere.
- Skulle en ut på f eks kino så ville en gå glipp av det siste måltidet, og da ville det bli enda lengre mellom. Jeg synes det passer fint som det er.

Ungdom

og Militærtjeneste

T - Östlandsposten - Larvik, fant vi under spalten "brev til avisa" en liten litt stoff som bærer tittelen "Ungdom og militærtjeneste".

Vi mente det skulle være morro å høre hva den enkelte mente, men først artikkelen slik den sto i Östlandsposten den 11. august 1960:

UNGDOM OG MILITÆRTJENESTE

I lang tid har jeg ergret meg over hvordan våre gutter blir behandlet i det militære. Men da jeg leste i avisen at en kjekk gutt her fra byen var falt død om under en utmarsj, synes jeg det må bli en forandring.

Det er stor skam når man hører hvordan guttene blir kjørt med en gang de kommer inn med harde utmarsjer på 2,3 og 5 mil og med full oppakning og fryktelig varme mange ganger. De har hele 16 måneder å gjøre på, og da synes jeg de har nok tid å ta av, men nei, de skal kjøres så hårdt at alt blir avviklet på to måneder. Siden skal de bare gå der og drive resten av tiden.

Man hører ikke annet enn at man skal bygge landet og holde produksjonen i gang. Det gjør man ikke med å ta ungdommen i dens beste alder fra arbeidslivet og inn i det militære for så lang tid. Det gjør de unge giddeløse.

Noen vil nok si at de unge har så godt av det og nå er det ikke farlig når de kan lære så meget mens de er inne. Det kan nok hende at mange har godt av å komme ut, men ikke med slik hård kjøring og lang tjenestetid. Mange bryr seg ikke en gang om å fortsette der se slapp før de ble innkalt, så det mer ødelegger enn gavner ungdommen.

Hvorfor ikke skjære ned tiden til bare rekrutt-tiden? Det ville lette oss skatteyttere samtidig som guttene ville få sin fulle fortjeneste igjen. Nå må de simpelthen spare penger til de skal inn i det militære. De har 4 kr. dagen og har en lang vei om de vil hjem en tur. Så det blir ikke mer enn til reisen. Hva skal de da ha til tobakk hvis de røker eller til kantinen som de er henvist til for å skjøte til mat. Det siste måltid er jo kl. 18 og det er alt for tidlig for en ungdom som trenger mye mat.

Nei, det er på tide at det blir gjort en forandring snart. Få militærtiden ned til under det halve.

En militærmotstander.

Etter å ha lest gjennom alt, uttaler sersjant Christensen følgende:

Jeg vet ikke om man kan bruke så sterkt uttrykk som - skam - uansett fysiske påkjenninger.

Jeg har selv gått 5 mils utmarsjer og led absolutt ingen nød, og blant de som gikk den gangen var det gutter på 17-18 år.

Mange kom rett fra skolebenken og sommerferie og var således ikke gjennomtrengt på noen måte, men de fleste fullførte marsjen uten vanskeligheter.

- Når det gjelder å ta ungdommen bort fra skoler og produktivt arbeide og problemer som dette fører med seg, - sier Christensen:

- Når bestemmelsene engang er slik er jo den saken like vanskelig for alle - uansett hva de driver med. Vel er 16 mndr lang tid, men jeg tror samfunnet tjener på det likevel.

Militærtjenesten er karakterskapende, guttene lærer å stå på egne bein, og det er en ikke helt uvesentlig ting som samfunnet drar nytte av senere.

Med hensyn til giddeløshet er vel det mer eller mindre opp til den enkelte.

Artikkelforfatteren foreslår å redusere tjenestetiden til bare rekruttiden, men hvem kan bli en god soldat i løpet av 3 måneder?

Det er jo nettopp den stadige drillen som skaper kvaliteten i rekkene.

Forsvaret er uten tvil en stor økonomisk belastning for landets økonomi, men om man nå slapp alle de som arbeider fast i Forsvaret ut i det produktive arbeidslivet, hva da med arbeidsløshet og landets økonomiske standard?

Når det gjelder 4 kr dagen vil jeg si det er bra, man lærer å "sette tæring etter næring" som det heter, og det er en god ting. Dessuten er det anledning til å tjene penger på fritida om man vil.

Så huket vi tak i 80 Larsen, Ass tr, vognførerkurs. Han uttaler følgende:

- Ja her var det skrevet mye som jeg kan være både enig og uenig i. For eksempel blir det skrevet om utmarsjer på 5 mil. Slikt hender vel ikke. Skulle det hende ville jeg ha protestert, for det ville bli for hårdt.

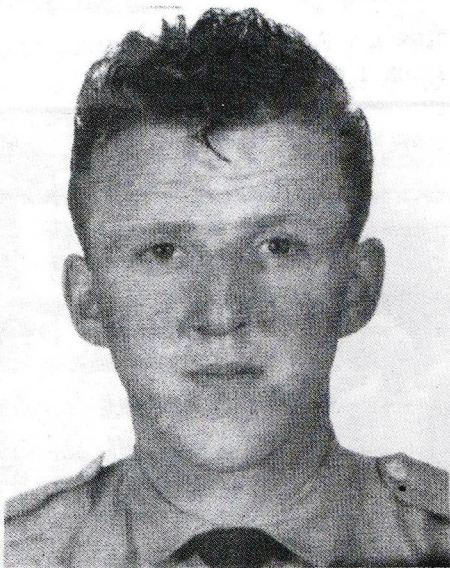
De som er over 20 år må jo klare å gå 3 mil som er kravet til marsjmerket. Under 20 år blir det 2 mil. Nå skal det jo sies at det ikke er hver dag en går til merket. Min erfaring fra utmarsjene er at vi går 1 1/2 - 2 mil, og selv om en ikke liker utmarsj kan en ikke si det er så "forferdelig" hardt.

Det verste for meg er bena.

Angående rekruttskolen, så mener jeg at treningsprogrammet her skulle fordeles på noen flere måneder. På den måten ville en slippe den konsentrerte hardkjøringen.

Ikke for det, om en er "med" fra begynnelsen av rekruttperioden skulle det ikke være vanskelig å gjennomføre programmet uten for mye slit.

Artikkelforfatteren nevner også at det er følt å komme inn i sin "beste alder".

Det er klart jeg kunne tenke meg noe annet i denne alder, men når jeg først skal avtjene verneplikten tror jeg ikke det ville være noe bedre hverken før eller senere.

Videre står det at - mange ikke bryr seg om å fortsette i arbeidslivet der de slapp på grunn av at de blir gidde-sløse osv -.

- Ja, det er nok så, men de som virkelig har interesse for sitt yrke vil nok starte opp som aldri før.

Jeg skal være enig i at tjenestetiden godt kunne være 8 måneder eller noe mindre. Angående lønna skulle jeg gjerne sett den var større, for hadde jeg ikke spart

opp litt før jeg kom "inn" hadde det ikke blitt stort å rutte med.

Nå bor jeg nokså nære leiren, men tenk på de som har lang vei hjem. Skal de komme seg en tur hjem må de spare på "nikkelen". Så til slutt noen ord om maten. Jeg er helt enig i det som står skrevet. Her er det etter min mening bare en løsning og den skulle latt seg gjennomføre, nemlig: et måltid kl 2000.

Som siste "offer" i denne "lille praten" er det 72 Jensen fra App btt som uttaler seg:

- Synes du rekruttiden var hard?

- Vi ble kjørt litt med "Sluttet orden" og utmarsjer o l de første månedene. Utmarsjene var aldri over 3 mil, så alt i alt kan en ikke si en hadde noe ondt av det.

- Hva mener du om å innkalle ungdommen i dens "beste alder"?

- Når en først skal inn til tjeneste er det nok bra som det er.

- Blir en gidde-sløse i militære på en slik måte at en mister interessen for sitt tidligere arbeide?

- At en blir gidde-sløse mens en er inne til tjeneste er nok så, men det er jo for voldsomt å si at det skal få følger for sin jobb i det sivile. I tilfelle må dette skrives på en annen konto. Jeg vil her også få nevne den utmerkede sjansen en har til å lære noe nyttig mens en "ligger inne". Tenk bare på gratis brevkurs som en kan få så mange en vil ha av.

- Mener du de unge har godt av å komme inn til militærtjeneste?

- Det tror jeg bestemt. En bør ha utbytte av å klare seg sjøl.

- Hva med tjenestetiden?

- Den er i lengste laget, men så lenge ikke andre land setter ned tjenestetiden kan ikke vi gjøre det heller. Men som sagt, det halve hadde passet meg bedre.

Til medlemmene i FVV

Vi ønsker å opprette en aktiv fotogruppe i foreningen fra starten av 2006.

Arbeidet vil være passende for personer med litt kjennskap til arkivering og foto generelt – samt innblikk i luftforsvarets virke gjennom tidene.

Vi trenger en gruppe på 3-4 personer, og gruppen vil bli ledet av redaktøren av Værft-Magazinet, Rune Sørлие, som til daglig er fotoarkivar ved Vestfold Fylkesmuseum.

Skulle dette være av interesse, kan det tas kontakt med Formann Per Inge Olsen, eller Rune Sørлие.

Neste nummer kommer ca. 1. desember

Fra utstillingen "Herskkelig på Verftet". Foto: Rune Sørli.

“BANKEN” i Stavern fra 1841

Vår bank har betjent lokalmarkedet i Stavern med banktjenester helt siden 1841. Mangt og mye har skjedd siden den tid, men "banken" i Stavern er fortsatt i god drift og betjener også i dag både privatpersoner og bedrifter med et variert og komplett tilbud av finansielle tjenester. Tidene forandres, folks behov og ønsker endres, noe vi i SpareBank 1 Vestfold har tatt konsekvensen av.

Engasjert i lokalsamfunnet

Honnørordet "Lokalbanken" betyr noe for oss i Stavern. Vi har engasjert oss i et stort antall arrangementer både av kulturell og idrettslig art. En aktiv medspiller i "Glade dager", sponsor for musikk-korps og idrettsforeninger, samt bidragsyter til en rekke andre tiltak i lokalsamfunnet Stavern. Vi håper at du setter pris på dette og også for fremtiden vil gjøre dine bankforretninger hos oss.

Velkommen som kunde i “BANKEN” i Stavern!

Sidsel E. Andersen

Trond Morten Istre

Hanne Sandene

Vit at vi er der.

SpareBank 1 Vestfold

Tlf. 02480 www.sparebank1vestfold.no